

FEUILLETON

VALENCIA–BAZEL–ROTTERDAM–HELSINKI–LENINGRAD mei–juni–juli 1961

Een bijzonder vriendelijke uitnodiging, de jaarlijkse Spaanse Orthodontische vergadering te bezoeken in het van Ibiza, mijn vakantie-oord, niet ver gelegen Valencia, was de welkome aanleiding het contact met de Spaanse orthodontisten weer eens op te nemen, welke vergadering ditmaal geleid werd door dr. CERVERA, ook bekend als de initiatiefnemer van de „*Index to orthodontic literature of the world*”.

In het zonovergoten Valencia vonden wij een paar honderd congressisten op een receptie, aangeboden door de voorzitter en zijn gade en ondervonden wederom gedurende deze dagen dat de Spaanse gastvrijheid en hartelijkheid internationaal moeilijk zijn te overtreffen.

De vergadering begon de volgende morgen met een openingsplechtigheid in de bijzonder fraaie aula van de „Facultad de Medicina”, voorgezeten door de Gouverneur van de Provincie, die mij tijdens de later geschonken erewijn mededeelde, dat Valencia niet alleen de rijkste stad was van het arme Spanje, doch ook van het welvarende Europa!

Niet slechts de enorme export van de citrusvruchten, maar ook de industrie en de arbeidzaamheid der bevolking schijnen dit te hebben veroorzaakt; de vreemdeling constateert met vreugde de konsekwenties en tevens dat dit hier nu eens niet gepaard ging met de prijsstijgingen die hem in het Westen ieder jaar meer de schrik om het hart doen slaan.

Het orthodontisch programma was gedurende de vierdaagse bijeenkomst zeer rijkelijk gevuld met voordrachten, films en demonstraties, waarbij sprekers als de ook ten onzent welbekende Juan Carol en Costa del Rio. Ook Duitsland en Amerika waren vertegenwoordigd, terwijl de voordrachten evenals de discussies op hoog peil stonden. Aangezien zowel de Amerikaanse als de Europese opvattingen hier hun krachtige aanhangers hebben, was er aanleiding voldoende voor de gedachtenwisseling, die ook daarom belangwekkend was, daar meerdere collegae beide methoden toepasten en het derhalve interessant was te vernemen waar de grenzen werden getrokken.

Een damescomité zorgde ervoor dat ook deze – belangrijke – congressheldt niet werd verwaarloosd (hoe zouden mannen kunnen congresseren, indien hun wederhelften niet gaarne meekwamen?) en uiteraard ontbrak ook de gezamenlijke excursie, en het traditionele banquet niet.

Inofficiële lunches etc. zorgden ervoor dat van de gelegenheid voor onderlinē contact op kleinere schaal ruimschoots gebruik kon worden gemaakt.

Hierbij bleek onder meer dat de tandheelkundige situatie in Spanje voor dezelfde problemen staat als overal elders en met name voor een tekort aan hulp. Een twaalfstal jaren geleden heeft men de wet gewijzigd en de opleiding, die ongeveer dezelfde was als de onze, veranderd in een puur stomatologische. Dit had onder meer tengevolge een verergering van het tekort en ook de opleiding zelve vindt weinig instemming. De wijziging blijkt minder tot stand gekomen te zijn door argumenten op volksgezondheidsgronden, dan wel om redenen van politiek. Men tracht thans de Regering te bewegen de oude toestand te herstellen, maar dit schijnt in het land van FRANCO vooral een kwestie van politieke invloed; overigens... alléén in het land van FRANCO?

De gast kan er alleen maar van zeggen, dat het in dit mooie en gastvrije land goed leven is en dat, waar men ook komt, de indruk blijft – voor degenen die het in de loop der jaren meermalen bezochten – dat een voortdurend stijgende welvaart het gehele land ten goede komt.

Begin juni herdacht de S(ociété) S(uisse) d'O (donto-Stomatologie) in Bazel het feit, dat zij in die stad 75 jaar tevoren door enkele tandartsen was opgericht. Inmiddels is dit aantal tot over de tweeduizend leden gestegen en men besloot dit jubileum op grootse wijze te herdenken met een internationaal Congresprogramma en al hetgeen daar bij behoort, bijvoorbeeld een allervoortreffelijkst ingerichte „Historisch wissenschaftliche Ausstellung”, die een overzicht gaf van de ontwikkeling van schedel en kaken sinds prehistorische tijden, de betekenis van de tanden bij de primitieve volken, de historische ontwikkeling, de tegenwoordige stand der tandheekunde op het gebied der mond- en kaakchirurgie, de conserverende en prothetische tandheekunde, de orthodontie en de militaire tandzorg en tenslotte de biologische problemen, de profylaxe en de sociale vraagstukken.

Het succes was groot en de hulde komt vooral toe aan de samensteller Dr. M. GUTHERZ (Bazel) die een en ander ter beschouwing aanbeval onder Goethe's motto:

„Weite Welt und breites Leben,
Langer Jahre redlich Streben,
Stets geforscht und stets gegründet,
Nie geschlossen, oft geründet.
Aeltestes bewahrt mit Treue,
Freundlich aufgefasstes Neue,
Heitern Sinn und reine Zwecke:
Nun! Man kommt wohl eine Strecke!”

De plechtige openingszitting vond plaats in de aula van de Universiteit, met muzikale omlijsting waar voorzitter Prof. BAUME, Bondsraad Prof. TSCHUDI en Prof. RINTELER, President van de Interfaculteitscommissie, de laatste over „Wege und Ziele medizinischer und zahnärztlicher Ausbildung” ongemeen knappe toespraken hielden. Schrijver dezes sloot de rij en sprak op verzoek over „Les Aspects Internationaux de L'Odontostomatologie”.

Het congres stond geheel in het teken van „La situation actuelle en médecine dentaire” en vanuit dit standpunt werd de conserverende en prothetische tandheekunde, de mondchirurgie, de parodontologie, de dento-faciale orthopedie en de profylaxe behandeld onder leiding successievelijk van Prof. HARNDT (Berlijn), Prof. KROGH POULSEN (Kopenhagen), Prof. EGLI (Basel), Prof. FREIDEL (Lyon), Prof. HELD (Genève), Prof. HERREN (Bern) en Prof. MÜHLEMANN (Zürich).

Naast de forum-discussies waren er vele korte voordrachten en tafeldemonstraties in het nieuwe en succesvolle kader van het „Grossprojektionsverfahren Eidiphor”, waarbij vanuit een studio, demonstraties op een groot doek geprojecteerd werden, waardoor het mogelijk is geworden ook demonstraties met kleine objecten voor een grote verzameling zeer duidelijk te doen voordragen.

Dat ook het sociale en damesprogramma zeer verzorgd was, behoeft ternauwernood betoog. De laatste morgen was de officiële gelegenheid geboden, de gelukwensen over te brengen en nu verschenen de afgevaardigden van vele landen op het podium, om president BAUME de hand te drukken, welke handdrukken en felicitaties gepaard gingen

met het aanbieden van bloemen en geschenken. Maatschappij-voorzitter BOELEN overhandigde een fraaie Delftse schotel. Tot ereleden werden benoemd: DÉLIBEROS, HILLENBRAND, MULLER en NORD. Tenslotte werd de presidentshamer overgedragen aan dr. FAHRLÄNDER (Bazel), die thans de S.S.O. als eerste zal voeren naar het eeuwfeest, daarbij zonder twijfel indachtig aan de slotwoorden van zijn hooggeleerde voorganger: „Träger unseres Berufes sind nicht in erster Linie die Dozenten, nicht der Vorstand der Gesellschaft, sondern die Praktiker, die tatsächlich die Verbindung mit dem Volke herstellen, dem zu dienen Ziel unseres Berufes ist. Am Patientenstuhl erheben sich die Probleme und Forderungen, die an unserem Beruf gestellt werden; und hier entscheidet sich letztendlich entsprechend der individuellen Leistung des Zahnarztes, der Ruf und das Prestige, das unser Beruf genießt.“

Van Bazel ging het naar Rotterdam, waar onze Maatschappij haar jaarlijks Ledencongres hield en waar ditmaal het thema kon worden omschreven als „De Europese Economische Gemeenschap” en wat hierbij voor de tandheelkunde en de tandartsen van belang is.

Het Hoofdbestuur had hiervoor, onder aanvoering van BOELEN en STORK geen moeite gespaard om dit programma zo goed en deskundig mogelijk samen te stellen, waarbij het feit dat de laatste op dit gebied wel zeer „au fait” is, hiertoe zonder twijfel belangrijk heeft bijgedragen.

De namen der sprekers: mr. VERBERNE (Brussel), prof. VERRIJN STUART (Amsterdam) Mr. LE POOLE (’s-Gravenhage), mr. DE CRAYENCOUR (Brussel), dr. MULLER (Hamburg) en prof. HUT (Amsterdam) doen dit wel heel duidelijk uitkomen.

Hoezeer deze Europese problemen de belangstelling hadden gewekt van de congressisten, bleek wel toen de bijeenkomst eindigde met een tafeldiscussie, waaraan door alle sprekers werd deelgenomen en waarbij vanuit het auditorium van te voren tal van schriftelijke vragen werden gesteld, zó talrijk, dat een aantal vanwege tijdgebrek onbeantwoord moest blijven, doch waarbij de sprekers toezegden alsnog schriftelijk te zullen reageren. Ook deze dagen werd met succes het nuttige met het aangename verwisseld en Rotterdam, zowel Afdeling als R.T.V. en Gemeente hebben zich met bijzonder veel succes van hun taak als gastvrouwen gekweten, zodat de herinnering aan deze zo snel, zo krachtig en zo fraai weer ontwikkelde stad, de bezoekers zonder twijfel nog lang zal bijblijven.

De jaarvergadering van de F.D.I. (5-16 juli) vond dit keer voor de eerste maal plaats in Finland, in de mooi gelegen hoofdstad Helsinki, waarbij de collegae (voor 85 % uit vrouwen bestaande) zich zeer veel moeite hebben gegeven, vergadering en daarbij behorend congres niet te doen achterstaan bij haar voorgangers en daar zo wonderwel in zijn geslaagd, dat deze bijeenkomst in het hoge Noorden, zowel wat organisatie als kwaliteit, kwantiteit en gastvrijheid betreft, tot de allerbesten behoort die de F.D.I. in de loop der jaren heeft gehouden.

Meer dan duizend deelnemers waren ingeschreven en een week lang bleken vergaderingen (waaraan nog die van de Council van de F.D.I. waren voorafgegaan), excursies, ontvangsten en feestelijkheden zó uitnemend geregeld, dat alles volkomen op tijd en volgens schema kon worden afgewerkt, waarbij eerlijkheidshalve moet worden vastgesteld dat het weer in elk opzicht zijn medewerking verleende.

Dit alles mag temeer bewondering wekken, als men zich realiseert dat de laatste vergadering met een internationale inslag in dit land van 1952 dateerde; dat het geregeld

spreken van vreemde talen, behalve Zweeds, uitzondering is en dat een grote internationale bijeenkomst als deze „noch niet dagewesen war”.

Prof. ARJE SCHEININ – de jonge en zeer bekwame voorzitter – heeft, met zijn uitgebreide en enthousiaste staf, bewezen hoe men met goede voorbereiding ook een soortgelijke moeilijke opdracht kan vervullen en de fraaie stad met haar prachtige omgeving heeft er toe bijgedragen het aan de bezoekers toegeroepen welkom tot zulk een succes te maken.

Het congresgebouw, de Finse „School of Economics” bleek bij uitstek geknipt voor dit soort congressen, beter dan de meeste overige Europese steden, hetgeen te merkwaardiger is, omdat aan de overkant van de straat zich een soortgelijk gebouw bevindt, de *Zweedse* dito en dat in een stad van nog geen half miljoen inwoners!

Twee morgens waren gewijd aan „Local and General Anaesthesia in Dentistry”, waarbij onze landgenoot Dr. W. NOORDENBOS een bijzonder gewaardeerde voordracht hield over „Some aspects of the anatomy and physiology of pain”.

Een forumdiscussie, waaraan tien sprekers deelnamen, was het slot van dit belangwekkende thema.

De vrijdagmorgen had als onderwerp: „Fixed Bridgework for anterior Teeth”, terwijl de middagen enerzijds korte voordrachten vermeldde, naast films en tafeldemonstraties.

De aandacht van schrijver dezes werd onder meer getrokken naar de demonstratie van Prof. PAATERO (Helsinki), met zijn nieuwste apparaat voor de Orthopantomografie, en de vele daarmee vervaardigde foto's, waarbij het gehele gebit van boven- en onderkaak duidelijk op één foto kan worden afgebeeld, hetgeen voor de orthodontist van bijzonder belang is, ook met het oog op vergelijking in een later stadium. Voorts hebben deze orthopantomogrammen, behalve voor de chirurg, ook grote waarde voor het wetenschappelijk onderzoek, zodat te verwachten is, dat dit jarenlange werk van PAATERO snel grotere bekendheid zal gaan verkrijgen. Een Amerikaans collega, S. BLACKMAN, bekend met PAATERO's werk, heeft een apparaat geconstrueerd en vertoonde een film, waarmee hij *intraoraal* de foto's maakte, door de Röntgenbuis in de mond te brengen.

De vergaderingen van de F.D.I. stonden vooral in het teken van de voorbereidingen voor het Congres te Keulen in juli 1962, waar men niet minder dan een tienduizend deelnemers verwacht.

Nieuw was een speciale zitting van de Algemene Vergadering over „The duties, training, recognition, organization of auxiliaries in dentistry, with emphasis on auxiliaries who perform intra-oral operations”, een onderwerp dat thans wel zeer de internationale belangstelling heeft.

Sprekers waren: LEATHERMAN (Londen), FREIHOFFER (Zürich), GULLET (Toronto), RICE (W.H.O.) en STORK (Aerdenhout), die na afloop der voordrachten in de vorm van een forumdiscussie vragen zouden beantwoorden. Zó groot was echter de interesse van het auditorium, dat een levendige algemene discussie volgde, waarbij bleek dat men in overgrote meerderheid van mening was dat de Nieuw-Zeelandse „Dental Nurse” zeker *niet* de juiste oplossing zou bieden voor het tekort aan hulp; dat een dergelijke kracht niet alleen niet economisch was, maar zeker ook geen verbetering voor een toekomstige goede hulp aan de bevolking; dat zij alleen bruikbaar was in die gebieden, waar door de omstandigheden voorlopig van voldoende hulp door tandartsen geen sprake kan zijn.

Besloten werd in Keulen opnieuw een middag aan dit vraagstuk te wijden, maar dan aan de „Manpower” in de ruimste zin van het woord, waarbij de inleiding gehouden

zal worden door Dr. HILLENBRAND, de bij uitstek bevoegde secretaris van de American Dental Association.

In de slotzitting werd als opvolger van Dr. MOEN, als voorzitter gekozen: Dr. JEAN DÉLIBEROS (Parijs).

De verleiding om, eenmaal in Helsinki, het zo nabij gelegen Leningrad te bezoeken, was zo groot, dat wij besloten deel te nemen aan een vierdaagse autotocht naar die stad, door het congres georganiseerd, en waarbij de leiding in handen was van een Fins student, die behalve Zweeds, ook vloeiend Engels en vrij goed Russisch sprak en die reeds meerdere malen in Leningrad vertoefd had.

De tocht voerde ons door Karelië, het na de oorlog van 1940 door Finland aan Rusland afgestane gebied en de lunch werd gebruikt in Vipuri, de oude hoofdstad van deze provincie, waarbij onmiddellijk het grote verschil opviel tussen het moderne, welvarende Helsinki en deze vervallen stad, niet alleen nog niet ontkomen aan de naweeën van de krijg, maar waar men ook niet de indruk kreeg, dat er gebouwd werd aan de toekomst.

Leningrad naderende passeerden wij badplaatsen aan de Finse Golf, later aan de stranden van de Neva „waar het landvolk spelende aan zijn vloed” en met name de duizenden kinderen het beeld vertoonden van alle kinderen aan alle stranden, zij het dan met meer dan gewone belangstelling voor wat kennelijk „vreemdelingen” waren. Soms met wat kennis van Engels of Duits werden vragen gesteld en – ook al internationaal – om sigaretten verzocht.

Wat ons trof, en dit zou later ook voor de stad gelden, dat café's of terrassen ten enenmale ontbraken, en men alleen hier of daar aan een klein tentje een flesje limonade of mineraalwater kon kopen. De reden is, volgens onze Finse leider, dat de prijs van elke drank te hoog is dan dat men daar het gebruik van kan maken, zoals wij in het Westen gewend zijn.

Leningrad binnenrijdende, treft de stad zowel door de prachtige ligging aan de zeer brede en majestueuze Nawa, als door de wijze waarop deze tijdens het regime der Tsaren, met haar achttiende en negentiende eeuwse paleizen en haar grootse boulevards en pleinen tot een wel bijzonder fraaie metropolis is gemaakt.

Door de oorlog zeer zwaar beschadigd, wordt veel moeite tot herstel gedaan, zodat onder meer het beroemde Hermitage Museum, nu ook ondergebracht in het Winterpaleis, niet alleen door de schitterende verzameling kunstschaten (26 Rembrandt's!), doch ook door de wijze waarop deze in de prachtige gebouwen zijn ondergebracht, tot het schoonste moet worden gerekend wat een museumbezoeker verlangen kan en alleen al daarom een bezoek aan de gewezen hoofdstad van het Russische rijk zou rechtvaardigen.

Uiteraard was er de wens iets op tandheelkundig gebied te zien te krijgen. Van de in Helsinki aanwezige Amerikaanse delegatie, die juist van een officieel bezoek van drie weken aan Rusland was teruggekeerd, nadat een aantal Russen in de U.S.A. waren rondgeleid, had ik het adres gekregen van een tandheelkundige polikliniek. Onze Russische gids, een charmante, zeer ontwikkelde en zeer intelligente jonge vrouw, die de Engelse taal volkomen beheerste, wist na een zeer lange telefonade hiervoor de toestemming te verkrijgen. Toen wij echter op het afgesproken uur arriveerden, bleek er toch iets te haperen en werden wij niet toegelaten. Een nieuw, nog langduriger telefoongesprek volgde en enige uren later werden wij op de meest vriendelijke wijze ontvangen en te woord gestaan, waarbij onze gids als tolk fungeerde, daar niemand verder iets anders dan Russisch sprak. Leningrad, met drie en een half miljoen inwoners, is in 21

districten verdeeld, waarbij ieder district een soortgelijke polikliniek heeft, waar enige mondchirurgen en een aantal tandartsen werken. Het gebouw was oud, maar zo goed mogelijk ingericht en zeker beter dan bijvoorbeeld de meeste Amsterdamse ziekenfondspoliklinieken, zoals die na 1945 nog bestonden. Een paar operatiekamers waren voor die gevallen bestemd waarbij de patiënt niet behoefde te worden opgenomen en voorts waren er een aantal vertrekken waar vrouwelijke tandartsen patiënten conserverend en prothetisch behandelden.

Het eendoordeel van de Amerikanen was geweest: 1920; persoonlijk ben ik geneigd het op 1910 te bepalen, vooral omdat het laboratoriumwerk de indruk wekte van hetgeen wij in de studententijd gewend waren, zij het dan dat in plaats van goud een grauwwit metaal gebruikt werd, dat benut werd voor kronen, ook voor de voortanden, hetgeen esthetisch bijzonder lelijk was.

Na afloop was in een vertrek, waar voordrachten werden gehouden voor tandartsen, gelegenheid tot het wederzijds stellen van vragen, waar met grote openhartigheid op werd geantwoord.

Naar het schijnt, en dit stemt overeen met hetgeen de Amerikanen hadden verteld, is het de bedoeling op de duur de patiëntenbehandeling in handen te leggen van stomatologen, d.w.z. studenten die een artsopleiding hebben genoten en zich dan specialiseren. Deze opleiding is tezamen een vijfjarige. Zolang men te maken heeft met een groot tekort wordt de tandheelkundige behandeling toevertrouwd aan tandheelkundige krachten, die een drie-jarige opleiding hebben genoten en het is moeilijk uit te maken wat deze opleiding om het lijf heeft en hoe lang het nog zal duren voor hierin verandering kan worden gebracht.

Opmerkelijk is, dat men de Amerikaanse collegae, die Rusland doorkruist hebben, deze poliklinieken heeft getoond, maar dat het hen niet gelukt is, ondanks sterk aandringen, een onderwijsinrichting in ogenschouw te kunnen nemen!

Voor het overige valt van dit korte en daardoor vluchtige, maar zeer interessante bezoek te vermelden, dat de bevolking uitermate vriendelijk is, dat men zich vrijuit bewegen kan, en dat velen, indien talenkennis dit mogelijk maakt, bijzonder gesteld zijn op gesprekken met buitenlanders, die dan zonder enige terughoudendheid gevoerd worden.

De indruk is, dat de bevolking leeft in armelijke omstandigheden, dat kleding en voeding duur en slecht zijn en dat de hotelorganisatie spot met elementaire opvattingen over hetgeen men mag verwachten in de grote hotels van een wereldstad. Met name viel op de verregaande onbekwaamheid en domheid van het personeel, die men ook de eenvoudigste verzoeken niet duidelijk kon maken, een verbluffend verschil met bijvoorbeeld hotels in de Soedan of in Congo.

De intelligentsia echter, voor zover wij toevallig in contact waren met studenten, een officier en een musicus, waren niet alleen vriendelijk en voorkomend, maar ook volkomen in staat en bereid op alle onderwerpen in te gaan, waarbij men alleen gehandicapt was door het feit dat zij volkomen eenzijdig georiënteerd zijn, vergelijkingen met het buitenland voor hen onmogelijk zijn en discussies derhalve nu en dan vastliepen, als de basis bleek te ontbreken.

De eindindruk van deze enkele dagen kan moeilijk een andere zijn, dan dat in het land van Chroestsjew het succes in de ruimte omgekeerd evenredig is met dat op aarde!

NORD.